

[nieuwsbrieven](#) | [brusselnieuws.be als startpagina](#) | [werken bij ons](#)

donderdag 7 augustus 2014

brussel
nieuws.be

10:34 [Culinair ontdekt: Mango](#)
10:16 [PVDA wil dat Gewest economische...](#)
10:05 [Tuxedomoon: 'We kennen geen grenzen'](#)
09:50 [Heeft Brussel nog waterbronnen?](#)
08:35 [Parckfarm niet ontmanteld na zomer](#)

do
14° | 23°vr
14° | 25°

zoeken...

[Nieuws](#) [Cultuur](#) [Eten & Drinken](#) [Opinie](#)[video](#) [audio](#) [per gemeente](#)[Meest recent](#) | [Samenleving](#) | [Stad](#) | [Politiek](#) | [Mensen](#) | [Economie](#) | [Sport](#) | [Awel merci](#) | [Kinderen](#)

Antropoloog Noël Salazar: 'Toerisme is het kopen van een droom'

door Steven Van Garsse © Brussel Deze Week

Brussel | 07:15 - 07/08/2014

Antropologie is slow science. Lang observeren en dan pas conclusies trekken. De Spaans-Vlaamse Brusselaar Noël Salazar (U Leuven) onderzoekt hoe mensen grenzen oversteken. "Er is meer mobiliteit dan vijftig jaar geleden, maar er is ook genoeg minder migratie."

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

'Ik onderzoek mensen die grenzen oversteken'

Het moet zijn dat er iets in het Zennewater zit. De KU Leuven is de enige universiteit in Vlaanderen met een departement Antropologie, maar zowat alle KU Leuven-antropologen wonen... in Brussel. Zo ook Noël Salazar die in de buurt van het kanaal woont. "Nochtans wil ik als antropoloog Brussel niet bestuderen. Het zou boeiend zijn, er is té weinig onderzoek, of te eenzijdig onderzoek, maar ik wil mijn woon- en werkwereld liefst gescheiden houden," vertelt hij in Barbeton in de Dansaertstraat, waar we hem ontmoeten.

Salazar heeft net een nieuw boek uit, *Tourism Imagineries* (Berghahn, Oxford/NY), dat meteen zijn onderzoeksterrein goed samenvat: toerisme en de verbeelding. Ofwel: het reizen en de dromen die ermee samenhangen. Op de cover staan heel symbolisch drie Westerse toeristen in een infinity swimming pool die vanuit het zwembad naar de einder turen.

Het is wel wat vreemd dat antropologen toerisme bestuderen, want het is precies toerisme dat een deel van hun onderzoeksdomein bedreigt, met name de oorspronkelijke culturen waar ze toch zo in geïnteresseerd zijn.

Salazar: "Ja en neen. Het was de beroemde Franse antropoloog Claude Lévi-Strauss die in *Tristes Tropiques* zei: 'Je hais les voyages et les explorateurs.' Het idee van reizen en toerisme was slecht omdat antropologen die op een bepaalde plek aan het werk zijn, ver afgezonderd van de rest van de wereld, die plek ook wilden claimen. Om

diezelfde reden waren ze trouwens ook niet zo tuk op missionarissen.”

De negatieve houding bij antropologen was dus niet ingegeven door een romantisch idee dat je die lokale culturen moest beschermen voor externe invloeden?

Salazar: “Toch wel. Lange tijd was het salvage antropology wat de klok sloeg: het snel nog beschrijven van culturen en stammen die op verdwijnen stonden. Daar zit een romantisch idee achter: dat je die culturen voor de moderniteit moet beschermen, en dat die volkeren zich, bijgevolg, dus ook niet mogen ontwikkelen.”

“Maar in de jaren 1960 en 1970 zijn antropologen ook toerisme gaan bestuderen. Ze wilden de impact kennen van toerisme. Ze zagen toerisme daarbij heel sterk vanuit de interactie tussen de toerist en lokale bevolking, tussen gast en gastheer. Vandaag weten we dat er veel meer actoren van tel zijn: de toerisme-industrie, de luchtvaartsector, het nationaal en internationaal beleid, etcetera. Een negatief reisadvies bijvoorbeeld kan toerisme heel sterk beïnvloeden.”

En u kijkt dan hoe verbeelding een rol speelt in het toerisme...

Salazar: “Veel mensen die hun vakantie plannen kopen maanden op voorhand hun reis. Ze doen dat op basis van een reisprospectus, of laten zich door een reisbureau adviseren. Ze kopen eigenlijk een droom. Die droom wordt hier gefabriceerd, maar moet op de reisbestemming ingelost worden.”

“Wat mij interesseert is te weten hoe de lokale bevolking dat beeld van die Westerse toerist begrijpt. Het duurt erg lang voor ze precies doorhebben wat die Westerse toerist nu juist verwacht. Zo heb ik lokale gidsen gevolgd in Tanzania en Indonesië en heb ik opleidingen voor die gidsen bestudeerd. En dan zie je hoe ze het beeld dat ze over hun eigen land hebben voortdurend moeten bijstellen.”

Maar die gidsen of de lokale toerisme-economie proberen misschien ook het beeld van hun eigen land bij de toerist bij te stellen.

Salazar: “Het toeristisch beeld wordt oorspronkelijk vooral hier gecreëerd, maar de toeristische bestemmingen zijn daar zelf ook steeds meer beslagen in. Al is dat niet altijd makkelijk.”

“Zo heeft de Vlaamse Gemeenschap in het kader van Vlaanderen in Actie enkele jaren geleden bestudeerd hoe buitenlanders en expats aankijken tegen Vlaanderen, en dat bleek toch aardig tegen te vallen. Bij Vlaanderen konden ze zich niet veel voorstellen. Wat hen interesseert is vooral België. Vlaanderen probeert daar wat aan te doen maar dat is niet eenvoudig.”

“We zien ook een trend dat toeristen niet alleen plekken willen zien, maar ook zaken willen beleven. Ze willen weten hoe mensen lokaal leven. Ze willen in Brussel niet alleen het Atomium en de Grote Markt zien, maar ook welke de cafés zijn waar de Brusselaars naar toe gaan.”

Is dat laatste niet typisch voor de meerwaardezoeker? Die mijdt de typische toeristische plekken en wil juist andere plekken ontdekken.

Salazar: “Dat heeft te maken met de erkenning die mensen krijgen voor de keuze van hun reisbestemming. In de middenklasse staat het goed om exotisch te reizen en af te wijken van de platgetreden paden. Je kan je foto's delen, en zeggen: ik heb dit gedaan.”

En dan gaan mensen plots op reis naar Antarctica.

Salazar: “Mensen gaan voortdurend op zoek naar nieuwe niches, om zich te onderscheiden. Zo ontstaat ook het duurzaam toerisme, waarbij de toerist gelokt wordt met een milieuvriendelijke toerismebeleving. Die kan echter slachtoffer worden van het eigen succes. Want van zodra het duurzaam toerisme te grootschalig wordt, is de duurzaamheid meestal voorbij.”

“Maar dat reiservaringen sociaal bepaald zijn valt makkelijk aan te tonen met een voorbeeld uit Indonesië. Gidsen brengen er toeristen uit backpackers-hotels naar rijstplantages en laten ze ervaren hoe het is om rijst te planten. De toeristen gaan er dan met de fiets naartoe, en gaan vervolgens met hun blote voeten in het slijk van het rijstveld staan, in een prachtige omgeving.”

“Ik heb een gelijkaardige uitstap ook gedaan met toeristen die in een vijfsterrenhotel zaten, maar die met de airco-bus al niet op zo een vergelegen mooie plek geraakten en omdat de modder vuil was, kregen ze ook nog eens laarzen aangemeten, wat de beleving natuurlijk totaal anders maakt. Terwijl ze er veel meer voor betaalden.”

De lokale bevolking moet bij dit vertoon toch vreemd opkijken?

Salazar: “Ook voor de lokale gidsen was het vreemd, hoor. Die zijn toch al wat beter opgeleid. Ook zij stonden voor het eerst met hun blote voeten in het rijstveld. Om maar te zeggen dat alles vaak complexer is dan wij denken. Wij denken vaak dat de lokale bevolking de experts zijn. Dat is natuurlijk niet zo.”

Door de globalisering vlakken de verschillen tussen de culturen af. Vormt dat op de lange termijn geen bedreiging voor het toerisme? Want waar moet je nog heen als de ervaring overal dezelfde is?

Salazar: "Je moet een onderscheid maken tussen accommodatie en de toeristische bezienswaardigheden. Op vlak van horeca doet de globalisering zijn werk en zie je uniforme hotelketens ontstaan, zie je McDonalds in de meeste steden en vind je cola overal. Dat vinden de meeste toeristen ook helemaal niet zo erg. Je zou dus inderdaad kunnen zeggen: reizen heeft geen zin meer."

"Maar dat klopt natuurlijk niet. Om toeristen te blijven lokken worden ofwel bestaande verschillen uitvergroot of worden nieuwe verschillen gecreeërd. Toerisme heeft er zo voor gezorgd dat bedreigde tradities in stand worden gehouden, precies omdat ze een toeristisch en economisch belang zijn gaan krijgen."

U bestudeert ook migratie. Dat lijkt als onderzoeksonderwerp ver te staan van toerisme.

Salazar: "Er zijn nochtans duidelijke verbanden. Ik onderzoek mensen die grenzen oversteken. Migratie is daar, net zoals toerisme, een voorbeeld van. Ik wil vooral weten welke waarde de maatschappij aan die 'beweging' hecht. Bepaalde 'mobiliteiten' krijgen een positief etiket, andere een negatief. Roma bijvoorbeeld zijn heel mobiel, maar die mobiliteit wordt eerder negatief beoordeeld. Een Erasmusuitwisseling aan de unief wordt dan weer positief beoordeeld. En wie carrière wil maken, moet bereid zijn om mobiel te zijn. Het is positief gewaardeerd, terwijl onderzoek juist aantoont dat de CEO die jaren lang van hot naar her reist, dat helemaal niet zo prettig vindt."

"Migratie is bij ons dan weer eerder negatief gewaardeerd. En dat geldt niet alleen voor migranten die naar ons land komen. Ook Vlamingen die naar het buitenland emigreren mogen rekenen op negatieve reacties."

Is dat omdat we vrezen dat ze hun taal en cultuur zullen verliezen?

Salazar: "Als iemand emigreert, denken we: het leven is hier toch goed? Er moet iets zijn misgelopen: een stukgelopen relatie, een misdrijf. Terwijl de motieven voor emigratie heel uiteenlopend zijn."

"Maar om aan te tonen dat het verschil tussen migratie en toerisme niet zo ver te zoeken is: toen de Lord of the Rings-trilogie uitkwam is de toeristische sector in Nieuw-Zeeland enorm gaan boomen, nota bene omwille van de landschappen die in de film voorkomen. Maar tegelijk heeft dat ook een echte migratiebeweging op gang gebracht naar Nieuw-Zeeland, onder meer uit België."

Uw onderzoeksdomein wordt alsmaar groter. Er is meer toerisme dan ooit, en ook meer migratie.

Salazar: "Dat hangt er nog maar van af hoe je migratie definieert. Als het gaat om een hervestiging van mensen, dan zien we juist minder migratie dan vijftig jaar geleden."

“Er is wel meer mobiliteit. Mensen gaan meer van de ene plek naar de andere. Of er zijn tussenvormen. Er zijn migranten die met één been in het thuisland staan, en het andere in het migratieland. Maar er zijn net zo goed Belgen die hier wonen maar overwinteren aan de Spaanse kust.”

En dan zijn er vluchtelingen die vaak lange tijd geen vaste plek hebben, die op de dool zijn. Dat moet na een tijd zwaar gaan wegen.

Salazar: “Dat heeft te maken met ‘zich thuisvoelen’. Maar ‘zich thuisvoelen’ is niet noodzakelijk aan een plaats gebonden. Er zijn mensen die zich op verschillende plaatsen thuisvoelen. Er zijn ook mensen die zich niet noodzakelijk thuisvoelen op een plaats, maar wel als ze met mensen zijn. Er zijn voorbeelden van families die heel vertakt zijn en erg verspreid over de wereld wonen. Die komen dan geregeld samen. Dat zijn dan de momenten dat ze zich thuis voelen. Thuisvoelen is dus een rekbaar begrip.”

“Maar bij ons is territorialiteit nog altijd erg belangrijk. Als wij iemand ontmoeten stellen we steevast de vraag: waar kom je vandaan? Dat is een vraag naar een plek. Tegelijk is het een vraag naar het verleden van die persoon. Migrant, maar ook ikzelf met mijn Spaanse naam, worden door die vraag voortdurend aan hun afkomst herinnerd.”

“Er zijn culturen, bijvoorbeeld in West-Afrika, waar het er anders aan toegaat. Die vragen: waar ga je naar toe? Dat is een vraag naar de toekomst: ‘wat wil je met je leven?’ Het is een vraag die ik persoonlijk veel interessanter vind.”

Reageer

Fijn dat u wil reageren. We aanvaarden enkel reacties met voornaam en familienaam (eventueel eerste letter van familienaam) en correct e-mailadres. [Lees ook de andere regels \(/node/4227\)](/node/4227). Perscommuniqués zijn welkom op [info@brusselnieuws.be \(mailto:info@brusselnieuws.be\)](mailto:info@brusselnieuws.be). Hoe reageren via Disqus? [Een woordje uitleg \(/node/75832\)](/node/75832)